

Значне зростання ефективності аграрного виробництва відбулося завдяки застосуванню нових технологій виробництва, оновленню застарілої техніки і збільшенню продуктивності праці.

Висновок. Не дивлячись на певне зростання ефективності виробництва, підприємства даної галузі відчувають нестачу власних грошових коштів для фінансування матеріально-технічного забезпечення. Державна інвестиційна політика в аграрній сфері повинна бути спрямована на мотивацію розвитку інвестиційної діяльності в АПК використовуючи такі важелі регулювання, як податкова, бюджетна, антимонопольна і цінова політика. Рішення проблем інвестиційного розвитку сприятиме раціональному та ефективному використанню позикових коштів, які як раз і можна буде направити на оновлення матеріально-технічної бази підприємств АПК.

Література.

1. Ресурс ексклюзивної, актуальної, якісної і корисної інформації про агропромисловий комплекс України. URL: www.AgroPortal.ua
2. Савіцька С. І. Інвестиційний розвиток сільського господарства в сучасних умовах. Збірник наукових праць Подільського державного аграрно-технічного університету. Економічні науки. 2015. Вип. 23. С. 251-261. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ZnpPdate_2015_23_29
3. Державна служба статистики. URL: www.ukrstat.gov.ua
4. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / за ред. Ю. О. Лупенка, В. Я. Месель-Веселяка. К. : ННЦ "ІАЕ", 2012. 182 с. URL: <http://agroua.net/docs/strateg.pdf>
5. Український клуб аграрного бізнесу. URL: www.ucab.ua

УДК 339.9

СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОГО ПОДІЛУ ПРАЦІ

MODERN DEVELOPMENT OF THE INTERNATIONAL DIVISION OF LABOR

РОМАНАШЕНКО М.О, РОМАНАШЕНКО І.О., студентки*
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка

У статті автором розглянуто сутність міжнародного поділу праці, його форми та чинники розвитку. Визначено необхідність розвитку міжнародного поділу праці та участь в ньому окремих країн світу. Автором визначено спеціалізацію окремих країн світу та сучасні тенденції розвитку міжнародного поділу праці.

Ключові слова: міжнародний поділ праці, спеціалізація, кооперація, інтернаціоналізація, торгівля, виробництво, експорт.

In the article the author considers the essence of the international division of labor, its forms and factors of development. The necessity of development of the international division of labor and participation in it of separate countries of the world is defined. The author identifies the specialization of individual countries and current trends in the international division of labor.

Key words: international division of labor, specialization, cooperation, internationalization, trade, production, export.

* Науковий керівник – Бабан Т.О., к.е.н., доцент

Постановка проблеми у загальному вигляді. Участь країни у міжнародному поділі праці (МПП) є однією з основних передумов її економічного розвитку особливо в сучасних умовах. Значення МПП з роками дедалі більше зростає, причому він є також фактором поглиблення міжнародної економічної інтеграції, що зумовлює поглиблення його вивчення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку міжнародного поділу праці досліджували як іноземні так і вітчизняні вчені. Ще класики А. Сміт, Д. Рікардо, К.Г. Маркс здійснили особливий внесок у розвиток теорії міжнародної торгівлі, поділу праці. Значними також є дослідження сучасних вітчизняних науковців, зокрема І.І. Дахно, А.П. Киреев, В.В. Рокочі, та ін.

Формулювання цілей статті. Метою статті є розгляд розвитку міжнародного поділу праці, його значення, вплив на економічний розвиток країн, аналіз показників, що визначають участь країни у МПП та вплив.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економіка жодної країни не може бути здоровою, якщо суб'єкти господарювання не займаються зовнішньоекономічною діяльністю. Адже для її ефективного функціонування особливо необхідною є участь країни в міжнародній торгівлі та світовому господарстві. Тобто, ефективність економіки залежить не лише від її внутрішнього стану, а й від зовнішньоекономічної діяльності.

В основі міжнародних економічних відносин є міжнародний поділ праці, який являє собою обмін між країнами факторами і результатами виробництва у певних якісних та кількісних співвідношеннях.

Міжнародний поділ праці – це спеціалізація окремих країн у межах світового господарства на виробництві певних видів товарів та послуг з метою реалізації їх на світовому ринку. Такий поділ є якісною диференціацією трудової діяльності на міжнародному рівні, яка лежить в основі різних форм обміну її результатами між країнами. Вона проявляється у взаємовигідній спеціалізації виробництва окремих країн на певних видах продукції, якою вони обмінюються.

Необхідність міжнародного поділу праці та його глибина визначаються ступенем розвитку продуктивних сил суспільства. Його факторами є природні, географічні та економіко-виробничі відмінності між національними економіками різних країн. До промислового перевороту кінця XVIII - початку XIX ст. міжнародний поділ праці базувався на наявності у країнах таких природних ресурсів, як клімат, ґрунти, корисні копалини, водні й лісові ресурси, наявність зручних шляхів сполучення. З переходом на велике машинне виробництво зростає роль соціально-економічних факторів міжнародного поділу праці – це обсяг капіталу, рівень технічної оснащеності виробництва, кваліфікація робочої сили, ефективність виробництва, стан науки, і ступінь соціальної диференціації, особливості історичного розвитку та ін. Певний вплив на міжнародний поділ праці чинять і політичні фактори, насамперед форми політичної організації держави, рівень державного суверенітету, позиції країни на світовій арені, співвідношення політичних сил усередині країни, рівень впливу держави на економіку. Саме ці фактори визначають місце кожної країни у системі міжнародного поділу праці.

Теоретичною основою міжнародного поділу праці є обґрунтовані класиками політичної економії теорії абсолютних і відносних переваг. Вони базуються на ідеї про існування відмінностей між країнами в умовах виробництва. Відповідно, в кожній країні можна виробляти будь-які товари. Але затрати на виробництво одиниці кожного товару будуть різними. Тому економічно доцільно зосередитись на виробництві тих товарів, витрати виробництва яких найнижчі. А товари з високими витратами виробництва не виробляти, а завозити з тих країн, де ці затрати низькі. Щоб мати можливість їх придбати, країні потрібно виробляти і постачати на світовий ринок свої товари з низькими витратами виробництва.

Перевага такого поділу праці полягає у тому, що, по-перше, в результаті виробництва і поставки на зовнішній ринок товарів з низькими витратами виробництва одержується додатковий дохід за рахунок різниці між цінами на світовому і внутрішньому ринках, а по-друге, в результаті економії внутрішніх витрат виробництва при відмові від виробництва товарів з високими затратами і використання дешевих імпортованих товарів.

Міжнародний поділ праці проявляється у міжнародній спеціалізації та кооперуванні

виробництва. Міжнародна спеціалізація виробництва здійснюється на всіх рівнях економіки. На мікрорівні вона проявляється як спеціалізація окремих підприємств та їх структурних підрозділів різних країн. На макрорівні – це спеціалізація окремих країн на виробництві певних видів продукції.

Основними формами міжнародної спеціалізації є предметна, подетальна та технологічна. При предметній спеціалізації країни виготовляють завершений виріб, який і вивозиться на світовий ринок. Подетальна спеціалізація – це спеціалізація на виготовленні певних складових готових виробів (їх ще називають напівфабрикатами). Поділ єдиного технологічного процесу на окремі стадії між підприємствами різних країн є технологічною спеціалізацією. Найзагальнішим показником участі країн у міжнародному поділі праці є експортна квота, що визначається як відношення обсягу експорту країни до обсягу її ВВП.

На сучасному етапі стан продуктивних сил зумовлює такий поділ праці, що робить економічно неефективним, а часто просто неможливим забезпечення потреб кожної окремої країни за рахунок лише власного виробництва. Участь у міжнародному поділі праці стає передумовою нормального розвитку економіки. Тому відбувається розширення міжнародної спеціалізації та кооперування виробництва. Факторами, що його прискорюють, є НТР та зростання масштабів виробництва. Межі внутрішнього ринку стають усе тіснішими для великомасштабного спеціалізованого виробництва, що об'єктивно виходить за ці межі. Розвивається спеціалізація виробництва не за кінцевим продуктом, а за напівфабрикатами, деталями, вузлами, комплектуючими виробами.

У результаті відбувається зміна співвідношення між загальним поділом праці (між великими сферами економіки – промисловість, сільське господарство і ін.), частковим (між галузями цих сфер) і одиничним (між кооперованими спеціалізованими підприємствами). Саме зростання ролі подетальної та поопераційної спеціалізації підприємств різних країн, що базується на принципах одиничного або технологічного поділу праці і поширюється не тільки за межі виробничих одиниць в рамках країни, а й за її кордоном, виступає однією з найхарактерніших особливостей міжнародного поділу праці в сучасних умовах.

Проаналізувавши структуру виробництва та експорту країн світу нами було визначено, що розвинуті країни більше спеціалізуються на промисловому виробництві. Так, у структурі виробництва США на машини та транспортне обладнання приходиться 29%, Великобританії – 34%, Німеччини – 44%, Франції – 26%, Японії – 40%. Найбільша питома вага машин та устаткування у структурі виробництва Сінгапуру – 50%.

На хімічній промисловості більше спеціалізуються Катар – 49% у структурі виробництва, Ірландія – 43%, Бельгія – 29%, Саудівська Аравія – 29%, Данія – 27%, Іран – 27%, Білорусія – 25%, Кувейт – 23%. У Європі традиційно виробництвом хімічної продукції виділяються такі країни: фармацевтикою – Франція, Німеччина та Угорщина, парфумерією – Франція, Велика Британія, країни Бенілюксу, косметикою – Франція, Швеція та Латвія, виробництвом кіно- і фотоплівки – Німеччина, Чехія.

Серед країн-лідерів у текстильній промисловості найбільшу частку (майже 40 %) займають країни Азії. В цілому серед країн світу найбільшу питому вагу текстилю у структурі виробництва мають Маврикій – 37%, Шрі-Ланка – 34%, Албанія – 32%, Мальдіви – 21%, Фіджі – 22%.

Найбільшу питому вагу продовольства у структурі виробництва мають такі країни, як Танзанія – 70%, Вірменія – 64%, Еритрея – 59%, Панама – 57%, Ємен – 53%, Ісландія 48%, Нігер – 46%, Фіджі – 45%, Чилі – 42%, Грузія – 42%.

Якщо проаналізувати структуру експорту промислово розвинутих країн, то можна побачити, що найбільшу питому вагу в ній займають готові вироби.

На експорті палива спеціалізуються такі країни як Азербайджан, Бруней, Колумбія, Ірак, Казахстан, Кувейт, Нігерія, Оман, Катар, Російська Федерація, ОАЕ.

На експорті руди та металів найбільше спеціалізуються Замбія – 77% у структурі експорту, Перу – 54%, Чилі – 53,5%, Мавританія – 49%, Монголія – 43%, Ісландія – 41%.

Найменш розвинуті країни світу продовжують спеціалізуватись на виробництві та експорті агропродовольчої продукції. Так, у структурі експорту найбільшу питому вагу ця група товарів займає в таких країнах як: Беліз, Кабо-Верде, Ефіопія, Фіджі, Гамбія, Малаві, Палау, Уганда.

Найхарактернішою особливістю міжнародного поділу праці на сучасному етапі є розвиток та поширення технологічного поділу праці, коли в рамках міжнародних науково-виробничих збутових комплексів, що мають підприємства в різних країнах і на різних континентах, виробляються окремі вузли та компоненти машин та устаткування. У результаті з'являється інтернаціональний за характером продукт, на якому лише умовно можна поставити штамп «Зроблено в такій-то країні». Прикладом може бути виробництво літаків серії «Боїнг», вузли та деталі для якого в сучасних умовах виробляються у понад 30 країнах світу.

Перетворення безпосередньо інтернаціонального виробництва у типову форму промислового бізнесу веде до істотних змін у сфері обігу – міжнародній торгівлі і валютно-фінансових відносинах. Стереотип міжнародного поділу праці з переважанням предметної спеціалізації, що реалізувався здебільшого через світову комерційну торгівлю, відходить у минуле. Йому на зміну приходить поділ праці, що забезпечує інтернаціоналізацію виробництва і капіталу, тобто поділ переважно технологічного типу. Становленню такого поділу праці активно сприяють міграції факторів виробництва – капіталу і робочої сили. Відповідно, всередині міжнародної торгівлі зростає частка, що утворюється за заздалегідь передбачуваними технологічно обумовленими і чітко організованими товарними потоками між ланками одних і тих самих ТНК (так званого внутрішньо-фірмового обороту). В сучасних умовах така частка у США становить 2/5, а в країнах Західної Європи – третину загального обсягу зовнішньоторговельних угод.

У своєму класичному варіанті спеціалізація і кооперація були генетично пов'язані з процесами вертикальної інтеграції, бо обслуговували функціональну ув'язку послідовних стадій технологічного процесу. Все це, як правило, проходило «під дахом» одного капіталу. Нині такі процеси характеризуються двома особливостями:

- 1) широким залученням у коопераційні системи незалежних фірм дрібного і середнього бізнесу;
- 2) переростанням вертикальної інтеграції у диверсифікацію, що передбачає виникнення набагато складніших виробничих структур, все більшу різноманітність випуску продукції і роботу на найскладніші ринки. Диверсифікація усуває жорстку централізацію структур, посилює тенденції децентралізації, що приводить до комерціалізації обороту всередині багатогалузевих концернів.

Висновки: Активний розвиток міжнародного поділу праці приводить до перебудови усього відтворювального процесу, примушує раціонально господарювати, досягати більшої конкурентоспроможності. Під тиском іноземної конкуренції в кожній країні відбувається структурна перебудова, посилюється впровадження досягнень науково-технічного прогресу, удосконалюються методи господарювання.

Отже, у розвитку економічних відносин у міжнародному обороті існують і взаємодіють дві протилежні тенденції, що пов'язані з поглибленням міжнародного технологічного поділу праці на основі спеціалізації і кооперації. Це, з одного боку, зростання масштабів стійких довгострокових відносин, які обслуговують кооперацію і привносять у товарообмін усе більше елементів організованості, і функціональної регламентації, що посилює планування, надає ринковим відносинам більшої стрункості і упорядкованості. А з іншого боку, відбувається комерціалізація коопераційного обороту навіть у межах структур, підпорядкованих одному капіталу. Відповідно, сфера прямих зв'язків, розподільних відносин звужується, обсяг безкоштовної передачі ресурсів скорочується, а масштаби еквівалентних зв'язків збільшуються.

Література.

1. Горбач Л. Плотніков О. Міжнародні економічні відносини : підруч. К.: Кондор, 2009. 263 с.
2. Дахно І.І., Бовтрук Ю.А. Міжнародна економіка: навч. посіб. К.: МАУП, 2002. 216 с.
3. Економічна теорія : підруч. / В. М. Тарасевич, В. В. Білоцерківець, С. П. Горобець, О.В. Давидов та ін.; За ред. В. М. Тарасевича; М-во освіти і науки України, Нац. металургійна акад. України . К.: Центр навчальної літератури, 2012. 779 с.

4. Міжнародна економіка : підруч. / Григорій Климко, Віра Рокоча; Ред. Анатолій Румянцев, Київський нац. ун-т ім. Т. Г. Шевченка. К.: Знання-Прес, 2009. 447 с.
5. Передрій О. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб.; М-во освіти і науки України, Закарпатський держ. ун-т. К.: Центр навчальної літератури, 2016. 273 с.
6. Рокоча В.В. Міжнародна економіка: навч. посіб.: У 2-х кн.. Кн.1. Міжнародна торгівля: теорія та політика. К.: Таксон 2000. 320 с.
7. Семенов Г. А. Панкова М. О., Семенов А. Г. Міжнародні економічні відносини: аналіз стану, реалії і проблеми : навч. посіб.; Мін-во освіти і науки України, Гуманітарний ун-т «Запорізький ін-т державного та муніципального управління» . 2-ге вид., перероб. і доп.. К.: Центр навчальної літератури, 2011. 231 с.
8. World Development Indicators. URL: <https://data.worldbank.org/indicator>

УДК 631.1

МЕТОДИ ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

METHODS OF EVALUATION OF ECONOMIC EFFICIENCY OF AGRICULTURAL PRODUCTION

ДРАГОЄВА О.В., МОРОЗОВИЧ А.В., студентки*
Харківський національний технічний університет
сізьського господарства імені Петра Василенка

У статті, на основі аналізу існуючих підходів, уточнено критерії оцінки ефективності виробництва сільськогосподарської продукції. Досліджено теоретичні засади ефективності сільськогосподарського виробництва. Визначено показники оцінки ефективності сільськогосподарського виробництва та шляхи її підвищення.

Ключові слова: економічна ефективність, рентабельність, ефективність виробництва, ефективність діяльності підприємств.

The article, based on the analysis of existing approaches, clarifies the criteria for assessing the efficiency of agricultural production. The article investigates theoretical foundations of the effectiveness of agricultural production. Defined indicators for the evaluation of the efficiency of agricultural production and ways to improve it.

Key words: economic efficiency, profitability, production efficiency, efficiency of enterprises.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Ефективність виробництва — це складне і багатогранне явище. Науковці стверджують, що сільськогосподарське виробництво вимагає органічного поєднання і взаємодії чотирьох факторів – робочої сили, основних засобів, предметів праці і землі [1]. В процесі виробництва здійснюється виробниче споживання вказаних ресурсів з метою отримання певних споживних вартостей, спроможних задовольнити відповідні потреби людей. Отже, будь-яке виробництво передбачає витрати ресурсів і одержання певних результатів. Але на однакову кількість витрачених ресурсів підприємства можуть одержувати далеко не однакові за величиною результати. В такому випадку кажуть, що підприємства ведуть виробництво з різною ефективністю [1]. Тому, на сьогодні особливо гостро

* Науковий керівник – Півень А.В., к.е.н., ст.викл. ЗВО